

FOTOS: MICHAEL JOURDAN

Snusere & narkotika testning

Sverige er værd at holde øje med, hvis man vil forstå aktuelle tendenser og brydninger på rusmiddelområdet.

AF SÉBASTIEN TUTENGES

Sverige bliver ofte fremhævet som et land, hvor enhver form for narkotikabrug anses som problematisk, afvigende og aldeles uacceptabelt, og hvor der gøres en kæmpe indsats for at begrænse udbuddet af narkotika. Med sin restriktive alkohol- og narkotikapolitik er Sverige en rollemodel for strammerne. Her har begrebet 'nul tolerance' længe været god tone, og der bliver gjort flittig brug af narkotikatestning og andre innovative teknologier i kampen mod narkoen. Blandt andet i EU-regi har Sverige udført et stort lobbyarbejde for at udbrede den hårde linje over

for rusmidlerne – ikke uden succes. Hvis man vil anskue, hvad der er i gæring hos vores naboer, er messen 'SverigeMotNarkotika' et velegnet forum. Her er min reportage.

Dag 1: Fire- og tobenede snusere

Det første interviewoffer, jeg udvælger mig, har fire ben og hedder Trace. Han er 6 år gammel og arbejder med at opsnuse stoffer i et fængsel. Det er især indkomne biler og besøgende, der udsættes for kvalificeret snusen. Er der mistænkelige lugte, kradser Trace præcis det sted, hvor stofferne gemmer sig. Det kaldes aktiv signalering. Andre snusere sætter sig ned eller gør, når de får

færten af stoffer. Og der er sjældent falsk alarm. Under en øvelse i Malmøs havn havde man gemt 10 kilo amfetamin i en skibscontainer. De blev fundet uden problemer.

Trace arbejder typisk en 7-8 timer om dagen, men har ofte brug for hvile. Det er trættende at snuse, men tilsyneladende også en fornøjelse. Snuden går konstant - selv her på konferencen, hvor der antageligt er et fåtal af lovbyggere. Mine hænder og bukser får også en ordentlig omgang. Trace er med andre ord glad for sit arbejde og er på ingen vis aggressiv over for stofbesiddere. Snarere tværtimod. Opklaringsarbejdet er ren skæg og ballade. En gang var

han på gåtur lige uden for fængselsmuren, og her fandt han 100 gram hash gemt i græsset. Det var endda efter fyraften. En anden gang blev en ventilationsskakt afsløret som narkotikalager. Trace er imidlertid ikke på nogen lønningsliste. I stedet får han lov til i ny og næ at gnaske på et stykke brandslange. Dét er lønnen, og det er tydeligvis løn nok (se billedet). Billedtekst: Trace med sit menneske, Tobias Lundström.

Trace har en konkurrent i form af en lille metalboks til omtrent en halv million svenske kroner. Jeg forstår ikke helt, hvordan den virker, men den er ret ferm til at registrere partikler fra henholdsvis amfetamin, kokain, heroin og ecstasy. Alle andre stoffer ænses den ikke. Maskinen bliver anvendt i fængslet på 'Anstalten Hällby' til at screene fængselsceller og indkommen post. Den bruges også til at drugteste enkeltpersoner. Maskinens snuseelement (en art støvsuger) placeres på armen af en potentiel stofbruger. Har vedkommende injiceret, giver det udslag.

Er sporhunden eller metalboksen bedst? Jeg stiller spørgsmålet til en mand, der til daglig betjener boksen, og han svarer uden tøven: 'Hunden'. Metalboksens force er, at den indikerer, hvilket stof den har opsporet, og den tager ikke skade af at komme i nærkontakt med stoffer. Fordelen ved hunden er, at den er mere fintfølede, kan lugte sig frem til mange typer stoffer, er relativt selvstændig, billig i drift og en effektiv hyggespreder.

FOTOS: MICHAEL JOURDAN

Det smertefulde møde med justitsministeren

Efter at have inspiceret diverse stande bevæger jeg mig i retning af presserummet. Her kan man tage noter i fred og ro og drikke lunken kaffe. Pyh, her er jo mere intenst end på Roskilde Festivalen! Mennesker alle vegne og med alle mulige og umulige dagsordner. De fleste vil selvfølgelig sælge noget, men på vejen møder jeg også nogle fantastisk fornuftige typer fra foreningen 'Vågava'. Den ene af dem falder mig om halsen, og da jeg spørger hvorfor, lyder svaret: 'Det handler jo om kærlighed, kærlighed', hvilket jeg er helt enig i.

Tilbage i presserummet finder jeg imidlertid ingen ro. 'Der er pressekonference nu, skal du derved?' spørger en dame. Jeg takker nej, men får fortalt, at folkesundhedsministeren og justitsministeren er til stede, og at de blandt andet har noget med narkotikatests på tapetet. Det kan jeg ikke sidde overhørigt, så jeg iler tilbage mod den store konferencosal. Ganske rigtigt, oppe på scenen sidder to myndige damer og udtaler sig til en flok journalister. Mikrofonerne er slukkede, så jeg

møver mig tæt på for at kunne høre. En velklædt udsmidertype kigger bistert på mig, så jeg skynder mig at få papir og blyant frem og lægge ansigtet i tænksomme folder. Vi reporterere sidder på knæ foran ministrene, og jeg indser efter nogle minutter, at journalistikken er et smertefuldt erhverv. Og hvordan er det lige, man skriver på et stykke papir uden et underlag?

På trods af smerten kan jeg forstå på det hele, at justitsministeren er utilfreds med, at børn under 15 år kan smyge sig uden om narkotikatestning. Sagen er jo, mener ministeren, at mange børn misbruger stoffer, og det er afgørende at finde frem til dem og behandle dem så tidligt som muligt, om de vil det eller ej. Derfor vil ministeren nu iværksætte en udredning på området med henblik på en lovændring. Poli, socialtjeneste og skolelærer skal have lov til at lave narkotikatests på suspekte elever - også uden at indhente samtykke fra hverken børn eller forældre.

Det forekommer mig, at konsekvenserne af en sådan lovændring må være vidtrækkende. Er det sta-

DET FORTÆLLES...

At et firma i Texas solgte rene urinprøver under sloganet 'Pee for Pleasure, Not for Employment'. Til at starte med skaffede firmaet urin fra ældre kirkegængere, men det viste sig imidlertid, at prøverne lidt for ofte indeholdt store mængder lægeordnede stoffer, og at de derfor gav positivt udslag ved narkotikatestning. Det anføres også, at den amerikanske regering i 1990 brugte 11,7 millioner dollars til at narkotikateste 29.000 statsligt ansatte. Blandt disse blev 153 personer testet positive. Det vil sige, at det kostede 77.000 dollars per afsløret stofbruger. [Begge oplysninger stammer fra Mosher & Atkins i en ny bog; 'Drugs and Drug Policy: The Control of Consciousness Alteration' 2007.

'Vi vil undersøge mulighederne for at teste, for vi ved, at mange begynder med stoffer i 12-13-års alderen. Vi må få fakta frem, så vi kan sætte ind med behandling [...] Når det gælder ungdommen, tror jeg, at det gælder om at engagere sig tidligere – ikke at vente, til de sidder fast i misbrug og kriminalitet.' JUSTITSMINISTER BEATRICE ASK

ten eller forældrene, der bestemmer over barnet? Hvad sker der med et barn, der testes positiv for narkotikabrug? Vil det gavne et barn med et begrænset cannabisforbrug at blive afsløret? Og hvad med tillidsforholdet mellem barn og voksen? Er der ikke bedre måder at værne om ungdommen på? Inden jeg får styr på tankemylderet, er seancen ovre. Ministrene skal videre, bliver der sagt, og journalisterne fyrer nogle sidste spørgsmål af, som jeg ikke forstår et

kvidder af, eftersom de stilles hurtigere end den svenske kok kan ordne gulerødder.

Men justitsministeren bliver alligevel hængende lidt, og jeg spørger om tilladelse til et ultrakort interview, alt imens overskrifterne popper op for mit indre blik: 'STOF MØDER DEN SVENSK JUSTITSMINISTER', 'EKSKLUSIVT INTERVIEW MED BEATRICE', 'MINISTEREN TIL STOF: UDVID NARKOTIKATESTNINGEN'.

SVERIGE
MOT
NARKOTIKA

Justitsministeren indvilliger i at svare på et spørgsmål, og jeg spørger: 'Er du ikke bange for, at det kan blive rigtig dyrt at udvide brugen af drug-tests?'

Ministeren svarer, at en eventuel lovændring næppe vil føre til massive testninger blandt ungdommen. Omkostningerne vil derfor være 'marginale', og desuden er der mange besparelser at hente på behandlingsområdet. Hvis et misbrugende barn bliver afsløret tidligt og indlemmet i behandlingssystemet, vil det minimere risikoen for, at barnet udvikler et langvarigt og omkostningsfuldt misbrug. Ministeren erkender dog, at der ikke er lavet beregninger på, hvor meget det vil koste med den potentielle lovændring. Jeg tager afsked med ministeren og sætter mig for at lokalisere de mange boder, der sælger narkotikatests.

Dag 2: Testningsindustri og testningsteknologi

En antropolog i felten er altid på arbejde, og kort efter opvågning gør jeg mig min første, nævneværdige observation: I receptionen på mit hotel hænger et alkometer, som man kan puste i for at se, hvor meget man har i promille. Det er sådan en boks med en længere instruktion påtrykt. Mit testresultat udebliver, og jeg konkluderer, at vi enten har at gøre med en defekt testmaskine eller en lidt for søvnig testperson.

Ved ankomst til messen opsøger jeg en stand, der indehaves af HL Scandinavia. Her sælges der narkotikatests en masse, men personalet i standen er mildest talt skeptiske over for min tilstedeværelse. 'Er dit blad pro-narkotika?' vil de vide, før jeg får afsluttet min første sætning. Pro-narkotika! Hvor kom den fra? Det er sandt, at jeg er skeptisk over for den hastigt ekspanderende og ofte ukritiske brug af narkotikatests, men hvordan i alverden kan HL Scandinavia folkene se det? Muligvis er det den danske dialekt, der afslører mig. Jeg understreger, at jeg bestemt ikke

skriver for et pro-narkotika blad og prøver ihærdigt at skabe en jovial stemning. Det falder helt til jorden. Resultatet er nogle enkeltstavelssvar, der kan opsummeres således: 1) HL Scandinavia sælger især narkotikatests til behandlingshjem, sygehuse og skoler, 2) Danmark er endnu ikke et lukrativt marked for salget for narkotikatests og 3) Jeg bør gå hen og snakke med politiet (er jeg under mistanke?)...

Slukøret går jeg videre til det næste narkotikatestnings firma: 'Capio Diagnostiks'. Her får jeg bekræftet, at Sveriges unge i stadig stigende omfang bliver testet for narkotika-brug. Typisk foregår det ved, at en elev med mistænkelig adfærd trækkes til side og screenes ved hjælp af en urinprøve (pris: cirka 80 svenske kroner). Er prøven positiv, tages endnu en urinprøve, og denne indsendes til et laboratorium, der med forholdsvis stor sikkerhed kan vise, om eleven har taget stoffer (pris: cirka 400 svenske kroner for hvert stof, der måles på). Priserne lyder måske overkommelige, men tænk på de svenske firmaer, der tester alle lovende jobansøgere samt suspekte ansatte. Det kan hurtigt give store pekuniære og menneskelige omkostninger.

Intermezzo

Det er her værd at nævne en artikel

af Thomas Heldmark, der for nylig blev trykt i det svenske blad 'Alkohol og Narkotika'. Heldmark har set nærmere på Årjung Gymnasium, hvor det er kutyme at narkotikateste elever med høj fraværsprocent, blakket rygte, dårlige studieresultater og ulden fremtoning. Nægter elever at lade sig teste, bliver de bortvist fra undervisningen. Men hvad sker der med de testede elever? Heldmark skriver: 'Hidtil har ingen af gymnasiasterne, der er blevet narkotikatestet, gjort studiet færdigt. Alle er droppet ud uden eksamensbevis og er flyttet - uanset hvad testresultatet har været'.

Den 18-årige Svante er en af de udvalgte, der har været udsat for testning. Midt i en time blev Svante og en kammerat hentet af kuratoren. 'Er det en urinprøve?', ville vennen vide. 'Ja', svarede kuratoren foran hele klassen. Svante fremhæver det ubehagelige i at blive mistænkeliggjort og udpeget og må nu gisne om, hvem i omgangskredsen, der mente, han burde testes. Han har erfaret, at det var en lærer. Mere ved han ikke. 'Alle ved, hvem jeg er, men jeg får ingenting at vide', siger han. Testen var negativ, men nogen undskyldning fik han aldrig (Heldmark 2007).

Narkotikahunden Yazza

Tilbage til vore firbenede venner.

Der er opvisning med Yazza – en schäfer, der tager sit arbejde meget alvorligt. Man kan vel kalde den en slags workaholic inden for snuseerhvervet. Den pisser rundt med en oppasser på slæb og snuden alle vegne. Først skal fem tasker undersøges. Det tager ikke mange sekunder, før den rette taske udsættes for intens kradsen. En mand med en mikrofon forklarer, at sporhunde er ypperlige hjælpemidler, hvis man vil skabe stoffri behandlingssteder. Hunde kan afsøge et rum på få sekunder, og deres blotte tilstedeværelse afskrækker patienter fra at opbevare stoffer. Desuden er hunde er jo menneskets bedste ven, og de er med til at skabe en god stemning.

Så er tiden inde til at undersøge tre personer, hvoraf én af dem er i besiddelse af narkotika. Yazza starter med en ung mand, der har meldt sig frivilligt, og som ikke burde være i besiddelse af stoffer. Og her er det så, at det bliver tydeliggjort, at en hund nu engang er en hund. Også selvom den har gennemgået en uddannelse til 300.000 svenske kroner. Yazza stikker resolut og insisterende snuden ned i mandens skridt. Publikum holder vejret, og der går nogle lange øjeblikke, før oppasseren får hunden på andre tanker. Men så går det heldigvis hurtigt med at finde stofferne på den rette person. Vi tilskuere klapper ivrigt.

SVERIGE MOT NARKOTIKA

Konceptet bag arrangementet forklares på hjemmesiden som følger:

'Konferencen og messen SverigeMotNarkotika er den største, gentagne manifestation af svensk narkotikapolitik. Hvert andet år siden 1993 er konferencen og messen blevet gennemført med forskellige temaer som udgangspunkt. Her mødes de, som arbejder mod narkotika og dennes fatale konsekvenser for mennesker og samfund, for at dele erfaringer, nye fakta og forskningsfund. Baggrunden for messen og konferencen var blandt andet Sveriges forestående indtræden i EU [det skete i 1995] og de farer, som fandtes i forbindelse med at åbne grænserne mod Europa. Arrangører af messen er centrale myndigheder og organisationer, som forestår forebyggende indsats, behandling og kontrolindsatser inden for stof- og narkotikaområdet.'

FAKTA: 101 stande, 36 afholdte seminarer, 3 store møder i plenum, indlæg af blandt andre justitsminister Beatrice Ask og sundhedsminister Maria Larsson, over 1.300 deltagere.

Se mere på hjemmesiden: www.sverigemotnarkotika.se

Værd at rose

Svensk narkotikapolitik udpeges af FN som model for resten af verden

AF ANTONIO MARIA COSTA

I løbet af de sidste tre årtier er brugen af rusmidler steget i Europa. Flere eksperimenterer med stoffer og flere bliver regulære brugere, hvilket medfører flere problemer for et allerede belastet nationalt sundhedssystem. Derfor høres i europæisk sammenhæng den udlægning, at narkotikapolitikken har fejlet i bestræbelserne på at dæmpe op for et omfattende problem.

Sverige er en bemærkelsesværdig undtagelse. Brugen af stoffer blandt studerende er lavere end i de tidlige 1970'ere. Livstidsprævalensen og jævnlig brug af stoffer blandt studerende og befolkningen generelt er betydeligt lavere end i resten af Europa. Helt modsat den generelle udvikling i Europa er misbruget af stoffer faktisk blevet mindre i løbet af de sidste fem år. Denne præstation fortjener anerkendelse.

Personligt er jeg overbevist om, at nøglen til Sveriges succes er, at regeringen har taget narkotikaproblemet alvorligt og udviklet passende indsatser til at imødegå det. Både indsatsen mod efterspørgsel og mod udbud spiller en vigtig rolle i Sverige. Tilmed monitorerer regeringen narkotikasituationen løbende, efterser politikken fra tid til anden og foretager ændringer, hvor der er behov for det.

Sverige har - selvfølgelig - nogle fordele i arbejdet med at håndtere narkotikaproblemet. Sverige ligger ikke tæt på de store narkoruter. Den økonomiske ulighed

– som ofte går hånd i hånd med kriminelle aktiviteter, inklusive narkotikahandel – er lav. Arbejdsløshed, herunder ungdomsarbejdsløshed, er under gennemsnittet i Europa. Dette nedsætter risikoen for stofmisbrug. Internationale undersøgelser viser, at den svenske befolkning er særlig sundhedsbevidst – og dermed mindre tilbøjelig til at anvende stoffer i stor skala. Der er bred enighed om, at produktion af, handel med og brug af stoffer ikke skal tolereres. Dette budskab formidles klart og utvetydigt til hele befolkningen, navnlig til landets unge. Sidst, men ikke mindst, har Sverige – med landets stærke økonomi – de nødvendige midler til at afsætte tilstrækkelige ressourcer til at gøre noget ved narkotikaproblemet. Stigningen i narkotikakontrol-budgetterne i de senere år er gået hånd i hånd med mindre brug af narkotika.

Det er min faste overbevisning, at den generelt positive situation i Sverige er et resultat af den politik, der har været anvendt for at imødegå problemet. Dét Sverige har udrettet er yderligere bevis på, at i sidste ende er enhver regering ansvarlig for størrelsen af sit lands narkotikaproblem. Samfund har ofte de narkotikaproblemer, de fortjener.

Denne oversatte tekst udgør Executive Director Antonio Maria Costas forord til rapporten: 'Sweden's Successful Drug Policy: A review of the Evidence', UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), September, 2006. Rapporten kan ses i sin helhed på: www.unodc.org